

A felvidéki magyar közművelődés szolgálatában

Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet

Rövid történet – megalakulás

A Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmánya még a Mečiar-korszakban (1994–1996) kezdett el szakmai tevékenységgel foglalkozni. Ezekben az időkben a Csemadok nem jutott állami támogatáshoz, az országos titkárság kénytelen volt elbocsátani alkalmazottjait. Ág Tibornak köszönhetően 1993-ban kezdett el működni a dunaszerdahelyi területi választmány szervezeti egységként a népzenei mozgalom módszertani segítésére a Népzenei Munkaközösség. Akkor került Dunaszerdahelyre az Ág Tibor által összeállított népzenei gyűjtések törzsanyaga. 2003-ban, a Csemadok országos közgyűlésén eszközölt alapszabály-módosításba bekerült a művelődési intézet létrehozása.

2004. május 16-án a Csemadok országos tanácsa ipolyisági ülésén belső szervezeti egységként hozta létre az akkor Csemadok Művelődési Intézete nevű intézményt. A kettős irányítás (területi titkárság/intézet) 2007. július 1-jével ért véget, amikor a két intézmény különvált. 2012-ben, egy adótörvény-

módosítás következtében a Csemadok országos elnöksége, mint alapító bejegyeztette a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézetet, mint a Csemadok Művelődési Intézetének jogutódját.

A Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet a dunaszerdahelyi Csemadok Házban található, a kezdetektől itt végzi széles körű tevékenységét.

Az intézet székhelye/postacíme: Szlovákia, 929 01 Dunaszerdahely, Bacsák utca 240/13.

Honlapján (www.intezet.sk) a felvidéki magyarság hagyományait, népi életét dolgozza fel adatbázisokban.

Az intézet alaptevé- kenysége és célkitűzései

A Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet alaptevékenységéből eredően a szlovákiai magyarság kultúrájának széles körű felkarolását, közvetítését, szakmai segítését; nemzeti tudatának megőrzésére irányuló tudományos és egyéb kutatómunka vállalását; a területi választmányok, amatőr együttesek szakmai munkájának koordinálását; a Szövetség (Csemadok) orszá-

gos rendezvényeinek szakmai előkészítését, közművelődési-módszertani kiadványainak megjelentetését, képzési programok szervezését; hazai és külföldi közművelődési intézményekkel, szervezetekkel, közgyűjteményekkel, tudományos műhelyekkel való kapcsolattartást végzi. Szakmai kapcsolatokat épített ki az MTA Zenetudományi Intézetével, a Nemzeti Művelődési Intézetrel, a Fórum Társadalomkutató Intézetrel. A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal tagjaként közös cselekvési terv alapján kapcsolatot tart a Lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézetrel, a Zentai Vajdasági Magyar Művelődési Intézetrel, a Beregszászi Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetrel, a Kolozsvári Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesülettel. A Szövetségen belül az országos rendezvények szakmai védnökeként, a hagyományos népi kultúra és a mindennapok kultúrájának adatólójaként, digitalizálójaként, módszertani és képzési központként fejt ki tevékenységét. Részei közül a népzenei adattár emelkedik ki, melynek része a népzenei gyűjtés, a tudományos kutató- és feldolgozó munka, szakmai tanács-

adás az amatőr népzenei mozgalom népdalköreinek, népdaléneke-seinek, népi zenekaroknak, a folyamatos publikáció, népzenei kiadványok készítése. Legfőbb célja, hogy a felgyűlt és megőrzött felvidéki népzenei hagyomány visszakerüljön a népdalénekesekhez, népdalkörökhöz, citerazenekarokhoz és parasztszenekarokhoz, hogy azok az adattár népzenei gyűjteményéből is merítve állítsák össze műsoraikat. A digitális és hagyományos hanghordozókon több mint 35 000 gyűjtési egység található.

Népzenei Adattár

Sok népművészeti kincs rejlik Felvidék hagyományörző vidékein, ahol a népzene gyűjtők a legszebb magyar népdalokkal találkoztak és találkoznak mai is. Egy Népzenei Adattár is lehet ilyen kincsek forrása, melyből meríthet a népdalokat kedvelő és éneklő felvidéki magyarság, főleg az elkövetkező hagyományápoló nemzedék. Azzal, hogy egy Népzenei Adattárban őrizzük a felvidéki magyar népdalokat, tiszteltünket rójuk le a népdalokat megszólaltató elődeink és a népdalokat összegyűjtő jeles népzene kutatók előtt, valamint Ág Tibor népdalgyűjtő, népzene kutató előtt, akinek

munkássága nélkül nem lehetnének e hatalmas kincs birtokában.

A Népzenei Adattár létrejöttében és működésében nagy szerepe volt Ág Tibor népdalgyűjtőnek és népzene kutatónak, aki az adattári lejegyző és rendszerező munkát, valamint az adattár szakmai irányítását a Csemadok különböző szervezeti egységein belül az 1950-es évek közepétől 2007-ig végezte.

A Népzenei Adattár tevékenysége a következő területekre osztható:

- népzenei gyűjtés, tudományos kutatómunka
- a népzenei gyűjtemény tudományos feldolgozása és rendszerezése
- szakmai tanácsadás, közönségszolgálat az amatőr népzenei mozgalom népdalköreinek, népdalénekeinek, népi zenekaroknak
- szervezői tevékenység, folyamatos publikáció, népzenei kiadványok készítése

Népzenei gyűjtemény, hangzóanyagok, lejegyzések

A Népzenei Adattár gyűjteménye a gyűjtés tartalmát, a gyűjtés helyét, a gyűjtés időpontját és a gyűjtők személyét illetően nagyon sokrétű. Nagy részét vokális, kisebb részét hangszeres népzenei gyűjtések és szöveges gyűjtések

teszik ki. A gyűjteményben a Felvidék minden tájáról találhatunk gyűjtéseket (Csallóköz, Mátyusföld, Vág és Garam köze, Ipoly-mente, Nyitra-vidék, Gömör, Abaúj-Torna, Kassa-vidék, Bodrogköz, Ung-vidék), melyek az 1950-es évektől napjainkig történtek.

A gyűjtemény meghatározó részét Ág Tibor gyűjtése és a Csemadok más munkatársainak, elsősorban Takács András, Quittner János, Bodonyi András, Méryné Tóth Margit gyűjtései, valamint a magyarországi kutatókkal (Olsvai Imre, Vargyas Lajos, Sárosi Bálint, Martin György) közösen szervezett gyűjtések anyaga teszi ki. A gyűjtemény részét képezik a Csemadok által több éven keresztül szervezett Nyári Néprajzi Szemináriumok hallgatóinak, valamint az önkéntes néprajzi gyűjtők gyűjtései és a Csemadok által kiírt pályázatokra beküldött gyűjtések anyaga.

Szöveges gyűjtések

A szöveges néprajzi adatok összegyűjtését és feldolgozását is fontosnak tartjuk. Az adattárba került egy gyermekjátékokat, mondókákat, kiolvasókat, lakodalmi verseket és vőfélyverseket tartalmazó gyűjtemény, mely egy pályázati felhívás eredményeként az 1960–70-es években gyűlt össze a Csemadokban.

A szöveges gyűjtések részét képezi a '70-es években, különböző felvidéki adatközlők által kitöltött néprajzi kérdőívek gyűjteménye, mely a Csemadok néprajzi, népzenei és néptáncos szakdolgozóinak egy tapogatózó adatgyűjtése volt.

Néptáncgyűjtések (jegyzőkönyvek, filmek)

A népzenei gyűjteményen kívül a Népzenei Adattárban a felvidéki néptáncgyűjtésekről készült filmeket tartalmazó filmtárat is kialakítottunk. Az MTA Zenetudományi Intézetének Filmarchívumából a Népzenei Adattárba kerültek a fel-

Népzenei Adattár – A népzenei gyűjtemény egy része (hangzóanyagok, lejegyzések)

Az archíváló, digitalizáló műhely egy része (könyvszkenner)

vidéki falvakban gyűjtött néptáncok filmfelvételeinek jegyzőkönyvei, a filmek másolatai fokozatosan kerülnek be az adattárba.

Kézikönyvtár, hangzó kiadványok

A Népzenei Adattár kézi könyvtárában hozzávetőlegesen 984 könyv, 21 szalag, 99 magnókazetta, 19 LP, 17 CD-ROM, 12 Data-CD, 163 CD, 5 VCD, 14 videokazetta, 3 DVD található, melyek magukba foglalják a hazai és magyarországi, illetve más kisebbségi magyar népzenei, néptáncos, néprajzi és egyéb témájú kiadványokat. A könyvtárban magyar és szlovák nyelvű könyveken kívül, tanulmányok, diplomamunkák és folyóiratok is találhatóak. A hanghordozók pedig eredeti népzenei felvételeket, népzenei feldolgozásokat, énekelt verseket, klasszikus zenét és kórusműveket tartalmaznak. Szakkönyvtárunk folyamatosan bővül.

Rendezvényszervezés, szakmai feladatok

A Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet a felvidéki magyar vonatkozású kulturális és közművelődési intézeteként rendezvényeket, elő-

adásokat, foglalkozásokat szervez, különféle szakmai szekciókba tagozódva kutatja, dokumentálja és archiválja a szlovákiai magyarság kulturális és néprajzi értékeit, szellemi kulturális örökségét, a Csemadok programjával összhangban egyéb tevékenységeket is folytat. A Csemadok országos elnöksége megbízásából a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet az alábbi szakmai feladatokat látja el:

1. Szakmai képzések az amatőr művészeti együtteseknek a bábjátás, a gyermekszínházi, népzenei, népmesei mozgalom területén

(báb- és színházi képzés, népzenei képzés, népzenei nyári tábor)

2. Országos felmenő rendszerű versenyek, rendezvények módszertani előkészítője, egyben főszerzője:

– Ipolyi Arnold Szlovákiai Magyar Népmesemondó Verseny

A magyarság kiemelkedő néprajzkutatójának és folklórgyűjtőjének, Ipolyi Arnoldnak tiszteletére meghirdetett verseny, melynek célja a magyar prózai népköltészeti műfajok műfaji és táji jellegzetességeinek megjelenítése, valamint a hagyományos mesemondás, történetmesélés népszerűsítése.

– Citerazenekarok Országos Találkozója

A szlovákiai magyar citerazenekarok és szólisták országos találkozója. Célja a citeramozgalom szakmai támogatása, ösztönzése és fejlesztése, fórumot biztosítani, összefogni a felvidéki citerazenekarokat, a citerazenét kedvelőket. Vándorrendezvényként minden évben más helyszín ad otthont a találkozóknak.

– Duna Menti Tavasz Országos Gyermek Báb- és Színházi Fesztivál

Az amatőr gyermekbábozás és -színházi csoporthoz és

XXII. Országos Citeratalálkozó – Nagyabonyi Citerazenekar, Nagyabony

egyének (bábszólísták) egész évi alkotó tevékenységének bemutatkozása a bábjátékos, színjátszó és szerkesztett játékok kategóriában (a szerkesztett játék minden olyan előadás, amely különböző műfajú művek önálló egységgé szerkesztésével készül és valósul meg, pl.: mozgásszínház, irodalmi színpad, pódiumjáték, dramatikus népi játék, illetve ezek ötvözeté).

44. Duna Menti Tavasz – Gézengúzok Bábcsoport, Dunaszerdahely – Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj című előadása

– *Bíborpiros Szép Rózsa Országos Népzenei Vetélkedő*

A szlovákiai magyar népzene- kedvelők és -művelők országos se- regszemléje, vetélkedőszerű meg- mérettetése. A vetélkedősorozat célja, folytatva az egykori, mára már fogalommal vált Tavaszi szél eszméit, országos fórumot bizto- sítani népdalénekesek és népdal- körök, valamint népzenei hang- szerszólísták és zenekarok részére. Célja a népzenei mozgalom szak- mai támogatása, ösztönzése és fej- lesztése. A szakma véleménynyil- vánításai az egyes fordulók alkalmával visszajelzésül szolgálhatnak a résztvevők számára, megerősítve vagy irányt mutatva további tevé- kenységükhöz.

Információs, dokumentációs, kiadói műhely

A műhely fő feladata a népzenei, a szövegfolklor és a közművelődé- si gyűjtések digitalizálása, a hon- lap kezelése, a Szlovákiai Magyar Közművelődési Digitális Adattár bővítése, ezek publikálása. A kom- munikáció erősítése a külső mun- katársakkal távmunka végzésével.

Az intézet adatbázisrendszere (intezet.sk, csemadok.sk) a Csem- adok megalakulása óta gyűjtött – elsősorban az amatőr művészeti mozgalom, ennek metodikája – se- gédanyagaként jött létre, felölelve a 20. század Csemadok vonatkozású

gyűjtéseit. A gyűjtemény egyrészt a Csemadok levéltárából, másrészt az Ág Tibor által a Csemadoknak összeállított népzenei adattárból, harmadrészt az értéktári gyűjté- sekből állt össze.

Mint közművelődési gyűjte- mény, elsődlegesen az amatőr mű- vészeti mozgalmakat (részben a tu- dományos kutatást is) és közreadást szolgálja. E célok megvalósításához kötelességének tekinti a felvételek és dokumentációk gondozását, digi- talizálását, internetes adatbázisok- ban való átörökítését az utókorra.

Az intézet, munkájának elisme- réséül 2016-ban Dunaszerdahely vá- rosának Pro Urbe díjában részesült.

XII. Bíborpiros Szép Rózsa – Fürtöcskék asszonykórus, Balogfala

TAKÁCS OTTÓ Mgr. általános iskolai tanulmányait Dunaszerdahelyen vé- gezte, majd Pozsonyban a Duna utcai Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola és Gimnázium tanulójaként érettségizett, közgazdász diplomáját a komáromi Se- lye János Egyetem Gazdaságtudományi Karán menedzsment és vállalatirányít- ás szakon szerezte. A Csemadok kö- telékét 2001. október 1-től erősíti mint a Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmány instruktora, 2006. augusz- tus 1-től a Csemadok Művelődési Inté- zetének programszervezője, gazdasági ügyekért felelős munkatársa. Munka- körét a Csemadok Művelődési Intézete jogutódjánál, a Szlovákiai Magyar Mű- velődési Intézetnél folytatta 2013. január 1-jétől 2020. március 31-ig. 2020. április 1-jétől a Csemadok – Szlovákia Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség gazdasági vezetője napjainkig, valamint 2021. március 1-jétől a Szlovákiai Ma- gyar Művelődési Intézet igazgatója.